

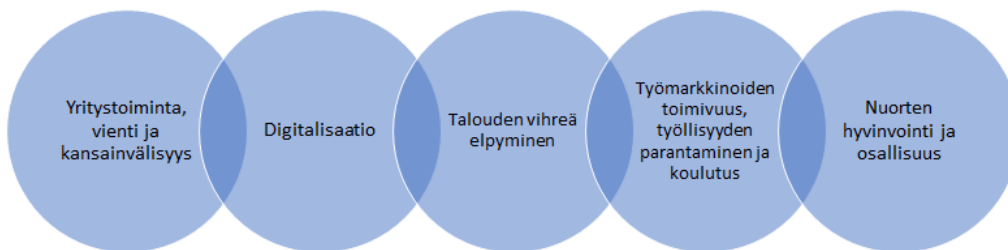
Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelman toimenpidesuunnitelma 2021–2022

Hyväksytty maakunnan yhteistyöryhmässä 4.3.2021.
Taitettu versio asiakirjasta valmistuu maaliskuussa.

Johdanto

Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelman toimenpidesuunnitelma 2021–2022 kokoaa yhteen maakunnan näkemyksiä ja tahtotilaa alueellisista toimenpiteistä koronakriisin negatiivisten vaikutuksien vähentämiseksi, maakunnan taloudellisen kasvun ja työllisyyden palautumiseksi ja resilienssin lisäämiseksi. Suunnitelma kokoaa keinoja, joilla Pohjois-Pohjanmaan elinvoima palautetaan mahdollisimman nopeasti koronakriisin jälkeen. Suunnitelma sisältää sekä nopeita toimenpiteitä että uuden kasvun vauhdittamista.

Pohjois-Pohjanmaan toimenpidesuunnitelman kärkiä ovat yritystoiminnan, viennin ja kansainvälisyyden edistäminen, digitalisaation hyödyntäminen, talouden vihreä elpyminen, työmarkkinoiden toimivuus, työllisyyden parantaminen ja koulutus sekä nuorten hyvinvointi ja osallisuus.

Nopean palautumisen välineitä ovat toimialakohtaiset täsmätoimenpiteet. Uutta kasvua etsitään erityisesti yritystoiminnan tukemisella, viennin vauhdittamisella, TKI-toiminnalla, talouden vihreällä elvytyksellä ja digitalisaation avulla uudistettavasta liiketoiminnasta. Tulevaisuuden kannalta on pidettävä huoli nuorten hyvinvoinnista ja osallisuudesta.

Alueellisiin toimenpiteisiin kohdistetaan käytettävissä olevia kansallisia varoja sekä EU:n alue- ja rakennepolitiikan varoja. Uutena rahoituksena toimenpiteisiin käytetään REACT EU –rahoitusta. Kyseessä on EU:n elvytyspakettiin sisältyvä rahoitus, jolla tuetaan alueita koronakriisin aiheuttamien vahinkojen korjaamisessa.

EU:n elvytyspakettiin kuuluu myös Valtiovarainministeriön johdolla valmisteltava Kestävän kasvun ohjelma vuosille 2021-2023. Sen toimenpiteisiin kohdistuu merkittäviä odotuksia myös Pohjois-Pohjanmaalla.

Pohjois-Pohjanmaan tilannekuva (2/2020)

Maaliskuussa 2020 puhjennut koronakriisi synkensi talousnäkymät nopeasti ja nosti työttömyyden rajuun nousuun. Kevään alkushokin jälkeen toipuminen maakunnassa on edennyt hyvin, eikä isoa konkurssi- tai työttömyysaaltoa ole toteutunut. Tilastokeskuksen henkilöstömääräestimaatin mukaan työntekeä väheni maalisi-syyskuussa 2020 maassamme vähiten Pohjois-Pohjanmaan alueella. Maakunnan sisällä erityisesti Oulun seudulla on henkilöstöä vapautunut työstä suhteellisesti vähän verrattuna moniin muihin seutukuntiin.

Pohjois-Pohjanmaan yrityksissä on pystytty sopeutumaan tilanteeseen vähintään kohtalaisesti. Liikkumisen väheneminen ja asetetut rajoitukset ovat koetelleet toimialoja eri tavoin. Eniten tilanteesta ovat kärsineet palvelualan yritykset ja joukossa on paljon pieniä toimijoita. Alkutuotannossa, teollisuudessa ja rakentamisessa negatiiviset vaikutukset ovat suhteellisesti vähäisemmät. Helmikuussa 2021 julkaistun Yritysbarometrin mukaan pk-yrityksistä 28 % koki tarvetta sopeuttaa toimintaansa, mutta alueen yritykset haluavat edelleen kasvaa.

Vuosi 2020 oli poikkeuksellinen vuosi Pohjois-Pohjanmaan työmarkkinoille. Moni työnantaja turvautui kevään vaikeassa tilanteessa henkilöstön määräaikaisiin lomautuksiin ja lomautettujen määrä moninkertaistui ripeästi. Kesällä 2020 lomautettujen määrä alkoi jo selvästi laskea ja moni palasi entisiin tehtäviinsä. Loppuvuoden aikana työttömien määrässä ei ole tapahtunut merkittävää muutosta parempaan tai huonompaan.

Alkuvuodesta 2021 maakunnassa on yli 25 000 työtöntä työnhakijaa ja 7 000 henkeä osallistuu työllistymistä edistäviin palveluihin. Työttömiä (sis. lomautetut) on vajaa 5 000 enemmän kuin vuosi sitten. Kasvanut työttömyys koskettaa lähes kaikkia toimialoja – eniten työttömyys on kasvanut vuoden takaisesta tilanteesta rakentamisessa, matkailussa, kuljetuksessa, konekorjauksessa, myynnissä ja markkinoinnissa sekä hoiva- ja hyvinvointityössä. Kunnittain tilanne vaihtelee edelleen suuresti: eräissä kunnissa työttömyysaste on 10 prosentin tienoilla, kun taas muutamissa kunnissa luku on yli 17 %. Pitkäaikaistyöttömyys on ollut maakunnassa nousussa jo pidempään. Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvaa, koska iso osa työllistämistä on korvausrekrytointeja ja niitä tehdään harkitusti. Useilla työttömyysjaksot pitenevät ajallisesti.

Työvoimalle on edelleen hyvä kysyntä ja avoimia työpaikkoja on hyvin tarjolla Pohjois-Pohjanmaalla. Vuoden 2020 alkupuoliskolla maakunnan työpaikkatarjonnassa oli pieni notkahdus, mutta jo kesällä tarjonta elpyi ja lisäystä uusissa avoimissa paikoissa nähtiin syksyn aikaa. Monilla aloilla työvoimapula ovat jatkuneet koronasta huolimatta. Rekrytointivaikeuksista kärsivät alat ovat pääosin samoja kuin ennen koronajaksoa. Vaikka työvoimaa on vapautunut, palaa moni lomautettu entisiin tehtäviinsä. Moni määräaikaaisesti lomautettu ei välttämättä hae aktiivisesti uutta työntajaa poikkeusaikana. Korona-aikana myös määräaikaississa työsuhteissa olevia on ollut mahdollista lomauttaa.

Toimialojen lähitulevaisuuden näkymät ovat odottavat. Viimeaikaisissa kansallisissa talousennusteissa ei ole nähty talouden ripeää nousua lähikuukausina. Talouden epävarmuus jatkuu ja työmarkkinoiden toipuminen kestää pitkään. Useissa ennusteissa talouden elpymisen arvioidaan alkavan aikaisintaan loppuvuodesta 2021. Tarve lisätyövoimalle ja työllisyyden kasvulle seuraa viiveellä talouskasvun käynnistyttyä. Monilla heikossa työmarkkina-asemassa olevilla työllistyminen on vaikeaa. Kasvun käynnistyttyä ajantasaisella osaamisella varustetut ammattilaiset ovat etuasemassa rekrytoinneissa. Elpyminen edellyttää aktiivisia toimia, joilla edistetään yritysten kykyä kasvaa, kansainvälistyä ja työllistää. Yhtä suuri tarve on tehokkaille työllistymistä edistäville toimille, jotta työn ulkopuolisilla työllistyminen on mahdollisimman ripeää ja osallisuus työhön kasvaa.

Pohjois-Pohjanmaan toimenpidesuunnitelman 2021–2022 kärkikokonaisuudet

Kansainvälisyys ja viennin edistäminen

Vientiyritysten määrään ja kansainvälisestä liiketoiminnasta tulevan liikevaihdon kasvuun panostetaan. Yritysten viennin kehittäminen vaatii tällä hetkellä viennin uusien tapojen kehittämistä, kuten virtuaalisten vierailujen ja virtuaalisten businessstreffien kehittämistä. Kansainvälisten yritysten ja investointien houkuttelevuus alueelle esimerkiksi osana suurinvestointeja ja osana ekosysteemiä tarvitsevat kehittämispanoksia.

Ulkomaisten työvoiman houkuttelevuus, ulkomaisten opiskelijoiden työllistyminen alueen yrityksiin ja TalentHub toiminnan kehittämisellä edistetään kansainvälistymistä ja kansainvälistymisosaamista.

Markkinatiedon keräämiseen, markkinointiin ja osaamisen kehittämiseen sekä vientiä mahdollistavien verkostojen ja ekosysteemin kehittämiseen panostetaan resursseja.

Koronan myötä muuttunut kansainvälinen tilanne tekee entistäkin välttämättömämmäksi eri toimijoiden alueellisen yhteistyön kehittämisen. Tämä koskee erityisesti Business Finlandin, ELY-keskuksen, Finnveran, TE-toimiston, Pohjois-Pohjanmaan liiton, yhteistyökumppaneiden, elinkeinotoimijoiden, yliopiston ja ammattikorkeakoulujen kumppanuuden kehittämistä yritysten kasvun varmistamiseksi. Alueellisten ja valtakunnallisten verkostojen lisäksi kansainvälisten verkostojen kuten suurlähetystöjen ja älykkään erikoistumisen verkostoja hyödynnetään pk-yritysten viennin tukemiseksi.

Team Finland -toimintaa tehostetaan seutukuntien kanssa ja niiden kanssa neuvotellaan erilaisista tavoista hyödyntää TF-verkostoa. Julkisten toimijoiden, korkeakoulujen yhteistyötä lisätään potentiaalisten kv-markkinoille tähtäävien StartUp-aihioiden läpikäymiseksi.

Toimenpiteet 2021–2022

- Viennin uusien tapojen kehittäminen mm. digitaalisuutta hyödyntämällä
- Uusien markkina-alueiden selvitykset ja analyysit
- Kansainvälisten yritysten ja investointien houkuttelevuus alueelle
- Markkinaosaamisen kehittäminen, vientiä mahdollistavien verkostojen ja yritysekosysteemien kehittäminen
- Asiakasryhmä- ja markkinakohtaisten yhteenliittymien kokoaminen ja verkoston kyvykkyyden markkinointi kansainvälisille yrityksille
- Alueellisen yhteistyön kehittäminen ja kansainvälistymistä tukevien verkostojen (esim. suurlähetystöt, Business Finland, EU:n älykkään erikoistumisen verkostot) hyödyntäminen
- Team Finland-toiminnan tehostaminen seutukuntien, yliopiston ja ammattikorkeakoulujen kanssa
- Ulkomaisten työvoiman houkuttelevuus, TalentHUB -toiminnan jatkaminen ja ulkomaisten opiskelijoiden työllistyminen alueen yrityksiin

Toimeenpano: yritykset, elinkeinojen kehittäjäorganisaatiot, Business Finland, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan liitto

Yrittäjyys ja yritystoimintaa tukeva toimintaympäristö

Yritystoiminnan elpyminen ja kasvu ovat kehittämistoimenpiteiden keskiössä. Yritysten aktiivisuutta investointeihin ja yritystoiminnan, tuotteiden, palveluiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen ja TKI-toimintoihin tuetaan. Hautomotoiminnan kehittämiseksi nähdään merkittävää tarvetta. Koko maakuntaan tarvitaan lisää innovatiivisia, kasvuhaluja yrityksiä. Myös rahoituksessa on haasteita: yritysten oman pääoman ehtoisen rahoituksen tarjonta on alhaisella tasolla hetkellä, kun tulisi perustaa lukuisia uusia yrityksiä. Yritysten omistajavaihdoksiin on panostettava, sillä arvioiden mukaan Pohjois-Pohjanmaalla jopa kolmannes yrittäjistä tulee tekemään omistajavaihdon tulevan viiden vuoden aikana, suurimpana syynä yrittäjän eläköityminen. Tavoitteena on lisäksi kehittää julkisia innovatiivisia hankintoja ja hankintaosaamista.

Toimenpiteet 2021–2022

- Yrityskehitystoimenpiteiden vahvistaminen sekä tuotteiden, palveluiden ja tuotantomenetelmien kehittäminen
- Hautomotoiminnan ja yrityspalveluiden kehittäminen, talous- ja kriisineuvonnan tarjoaminen tarpeen mukaisesti
- Omistajavaihdosten edistäminen
- Julkisten hankintojen kehittäminen

Toimeenpano: yrittäjät, yrittäjäjärjestöt, elinkeinojen kehittäjäorganisaatiot, kunnat, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

Digitalisaation hyödyntäminen

Koronapandemian aikaiset toimenpiteet korostivat digitaalisten työkalujen hyödyntämisen merkitystä ja yhteiskunnallista toimintavarmuutta. Uusiutuminen digitalisaation myötä on suuri mahdollisuus Pohjois-Suomelle ja siksi digitaalisten teknologioiden hyödyntämiseksi ja käyttöönottoon on tehtävä merkittävää kehittämistyötä, jolla luodaan uusia käytänteitä innovaatioiden ja älykkäiden ratkaisujen käyttöönoton helpottamiseksi sekä liiketoiminnan kasvun mahdollistamiseksi. Pohjois-Pohjanmaalla on merkittävää osaamista mm. 5G ja 6G –kehitykseen, kyberturvallisuuden kehittämiseen, tekoälyn hyödyntämiseen, IoT-teknologiaan, alusta- ja jakamistalouteen sekä datan jatkojalostamiseen. Oulussa olevaa osaamista tulee hyödyntää kansallisesti ao. kehittämisessä, integroituen EU-tason kehittämiseen.

Koronaepidemia toi esiin akuutin tarpeen vauhdittaa mikro- ja pk-yritysten digitaalista liiketoimintaosaamista. Yrittäjille tarjotaan digitukea ja apua palvelu- ja markkinointiprosessien muuttamiseen digitaaliseen muotoon, uusien digitaalisten asiointikanavien kehittämiseen, teknologisiin ratkaisuihin asiakastyössä, uudenlaiseen arvонуontiin ja ansaintakeinojen mahdollisuuksiin.

On keskeistä, että niin julkiset kuin yksityiset palvelujen tarjoajat ja palveluja tuottavat tahot pystyvät tehokkaammin hyödyntämään erilaisia digitaalisia alustoja, tarjoamiaan palveluja helpommin saavutettavaksi, auttamaan asiakkaitaan tai kohderyhmäänsä ja kehittämään toimintaansa kilpailukykyisemmäksi.

Digitaalisten ratkaisujen rooli osana julkisen sektorin palvelutarjontaa ja yritysten toimintaympäristöä kasvoi merkittävästi koronakriisin myötä. Kehityksen ennakoidaan jatkuvan saman suuntaisesti myös koronaviruksen aiheuttaman tilanteen jälkeen. Tavoitteena on parantaa kriisin aikana havaittuja haasteita digitaalisessa toimintaympäristössä ja erityisesti digitaalisessa osaamisessa digitaalisuuden hyötyjen saavuttamiseksi.

Koronakriisin myötä esiin on noussut tarpeita tukea aikaisempaa paremmin monipaikkaisuutta siten, että etätöiden tekeminen onnistuu aikaisempaa paremmin vapaa-ajanviettokehteissa.

Koillisväylä -kaapeliyhteyden avulla on mahdollista toteuttaa nopein fyysinen yhteys Aasiasta Norjan, Venäjän ja Suomen kautta Pohjois- ja Keski-Eurooppaan. Koillisväylä -kaapelin toteutus vähentää tietoliikenteen viivettä mannerten välillä, millä on olennainen merkitys muun muassa liike-elämälle, pankeille ja pörssikaupalle. Kansainvälinen kauppa ja yritystoiminta, etätöiden ja etäopiskelun lisääntyminen ja digitaaliset palvelut edellyttävät laajakaistayhteyksien ja valtakunnallisen datarunkoverkon parantamista.

Yritysten digitaalinen osaaminen ja digitaalisuuden hyödyntäminen liiketoiminnassa

Toimenpiteet 2021–2022

- Käynnistetään maakunnan kattava kehittämistoiminta yritysten digitukeen sekä sähköisen liiketoiminnan, asiakaspalvelun ja teknologisen osaamisen kehittämiseen, kohteena mikro- ja pk-yritykset
- Digitaalisen innovaatiohub (eDIH)-toiminnan suunnittelu ja käynnistys yritysten digitalisaation edistämiseksi

Yhteiskunnan toimivuuden varmistus digitalisaation avulla

Toimenpiteet 2021–2022

- Etätöskentelyn kehittäminen, ml. monipaikkaisuus ja yrityshautomotoiminnan ja co-working-tilojen kehittäminen
- Kuntien digitukiverkostojen käynnistäminen ja aktivointi kuntalaisten digitaitojen kasvattamiseksi, sekä maakunnallisen digituen jatkaminen tukemaan kuntien ja järjestöjen digitukityötä. Kuntien henkilöstön digitaalisen osaamisen nosto
- Digituen liittäminen osaksi hyten rakenteita kunta- ja maakuntatasolla kuntalaisten digihyvinvoinnin vahvistamiseksi
- Riski- ja häiriötilanteiden hallinta ja toimintatapojen uudistaminen
- Koillisväylä-kaapelin toteuttaminen ja tietoliikenneyhteyksien kehittäminen Pohjois-Pohjanmaalla ja Oulun seudulla
- Digitaalisten TE-palvelujen kuten Työmarkkinatorin käytön lisääminen ml. alueelliset työmarkkinasivut
- Kehitetään digitaalisia palveluita (ESR)

Toimeenpano: kunnat, elinkeinojen kehittäjäorganisaatiot, yhdistykset, koulutusorganisaatiot, yrittäjäjärjestöt, yritysneuvontaa antavat organisaatiot, eDIH-toimintaa suunnittelevat organisaatiot, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatioekosysteemit kasvun tukena

Pohjois-Pohjanmaalla edistetään elinkeinoelämäverkottunutta ekosysteemikehitystä ja TKI-toimintaa kasvun ja elpymisen vauhdittamiseksi. Toiminnalla edistetään toimialoja ylittävää yhteistyötä yritysten ja tutkimuslaitosten kesken, tavoitteena pk-yritysten liiketoiminnan kiihdyttäminen. Uutta luovat korkean osaamisen aktiviteetit sijoittuvat lähelle koulutuksen ja tutkimuksen keskittymiä. Uuden luominen vaatii korkeaa osaamista ja jatkuvaa uuden tiedon tuottamista.

Pohjois-Pohjanmaan uusi älykkään erikoistumisen strategia valmistui joulukuussa 2020. Älykäs erikoistuminen on alueen innovaatiopolitiikkaa, jossa on tunnistettu maakunnan vahvuudet ja kehittämiskohteet. Älykkään erikoistumisen tavoitteena on luoda alueille innovaatioekosysteemejä, jotka tukevat elinkeinoelämän uudistumista. Yhteistyö tutkimus- ja koulutuslaitosten ja yritysten välillä uusien innovaatioiden synnyttämiseksi ja käyttöönottamiseksi on strategian peruspilareita. Tärkeää on myös täydentää paikallista osaamista toimimalla yhteistyössä muiden kanssa. Yhteistyökumppanit voivat löytyä omasta maasta tai maakunnasta, mutta yhä useammin kansainvälisistä verkostoista. Yritysekosysteemien toimintaa tuetaan tuotteiden ja palveluiden kaupallistamiseksi, yritysten TKI-investointien kasvattamiseksi sekä viennin edistämiseksi.

Pohjois-Pohjanmaa osallistuu erikoistumista tukeviin EU-tasoiisiin kumppanuusverkostoihin, tavoitteena mm. EU:n suoran TKI-rahoituksen saaminen alueelle ja pk-yritysten kansainvälistymisen tukeminen. Oulun yliopisto ja Pohjois-Pohjanmaan liitto johtavat EU-tasoisia eurooppalaista kumppanuutta, joka keskittyy langattomiin ICT-teknologioihin. Kumppanuuden painoalueita ovat terveyteen, teollisuuteen, autonomisiin ajoneuvoihin ja älykkäisiin kaupunkiympäristöihin liittyvät langattomat ratkaisut. Pohjois-Pohjanmaa on lisäksi mukana terveyteen, lääketieteen teknologiaan, turvalliseen ja kestäväan liikkuvuuteen, akkuklusteriin, vesiklusteriin, geotermiseen energiaan ja elintarvikkeiden jäljitettävyyteen liittyvissä kumppanuuksissa.

Korkeakoulut ekosysteemeineen toimivat alueidensa innovaatiomoottoreina, tuottaen uutta tietoa ja koulutettua työvoimaa. Tutkimuksen infrastruktuurit ovat ehdoton edellytys menestyksekkään ja vaikuttavan tutkimuksen tekemiseksi sekä elinkeinoelämän toimintaympäristön kehittämiseksi. Kilpailukykyiset tutkimusympäristöt lisäävät taloudellisen toimeliaisuuden palauttamista ja kasvun edellytyksiä yritys yhteistyön ja infran yhteiskäytön hyötyjen avulla. Hyödyt ulottuvat elinkeinoelämään paikallisesti ja valtakunnallisesti, sekä vaikutukset ovat osittain myös globaaleja.

Oulu innovaatioallianssi (OIA) on vuodesta 2009 alkaen toiminut yritysten, tutkimus- ja koulutusosapuolten ja muiden julkisten toimijoiden tiivis yhteistyöverkosto. Tavoitteena on tutkimukseen ja koulutukseen pohjautuva uusi liiketoiminta ja yrittäjyys. Toiminnassa on mukana runsaasti yrityksiä Suomesta ja ulkomailta.

Oulun innovaatioallianssin strategiset kohdealat ovat kaupunkiseudun ja valtion välisen ekosysteemisopimuksen sisältöjä.

Toimenpiteet 2021–2022

- Pohjois-Pohjanmaan älykkään erikoitumisen tukeminen. Painopistealueet 2021–2024:
 - Uudistuva ja hyvinvoiva Pohjois-Pohjanmaa
 - Monipuoliset digitaaliset palvelut ja tuotteet
 - Uudistuva ja vähäpäästöinen teollisuus
 - Kokonaisvaltainen terveys ja hyvinvointi
 - Ilmastoviisas Pohjois-Pohjanmaa
 - Innovatiivinen bio- ja kiertotalous
 - Kestävä rakentaminen ja liikkuminen
 - Älykäs elintarviketuotanto
 - Verkostoitunut, vetovoimainen ja kansainvälinen Pohjois-Pohjanmaa
 - Osaava, osallistuva ja kilpailukykyinen
- Tuetaan EU-tason klustereihin ja verkostoihin osallistumista pk-yritystoiminnan ja innovaatiotoiminnan edistämiseksi.
- Oulun ekosysteemisopimuksen toimeenpanon tukeminen. OIA:n strategiset kohdealat ja kärkihjelmat 2021–2027:
 - o Digitalisaatio kaupunkiympäristön muutoksessa
 - Tulevaisuuden tietoverkot
 - Autonomisten ajoneuvojen ja laitteiden kehitysalusta
 - Data-analytiikka
 - o OuluHealth
 - Data ja ratkaisut yhteiskunnan resurssina osana ennakoivaa ja tukevaa terveydenhuoltoa
 - Paremmat palvelut kuntalaisille virtuaalipalvelutuotannon avulla
 - Sote-palveluntuottajien innovaatio- ja testaustoiminnan kehittäminen
 - Kontinkankaan hyvinvointikampus
 - o Kestävä kiertotalous ja puhtaat ratkaisut
 - Uuden sukupolven energiatuotteet ja –palvelut
 - Epäorgaaniset sivuvirtojen uudet ratkaisut
 - Ympäristömyönteinen teräs ja siihen liittyvät arvoketjut
 - Vesiosaamisen kehittäminen ja kaupallistaminen
 - o Yrittäjyys, osaaminen ja jatkuva oppiminen
 - Kaikkia strategisia kohdealoja yhdistävä yhteinen kohdeala

Toimeenpano: yritykset, elinkeinojen kehittäjäorganisaatiot, Oulun yliopisto, ammattikorkeakoulut, tutkimuslaitokset, Oulun innovaatioallianssi, Pohjois-Pohjanmaan liitto, BusinessFinland

Terveys- ja hyvinvointialan digitalisaatio

Oululla on erittäin vahva osaaminen terveys- ja hyvinvointialan teknologisten ratkaisujen kehittämisessä. Alueen toimijat totesivat keväällä 2020 nopeasti toimintakulttuurin muutoksen tarpeellisuuden. Erityisinä tarpeina tunnistettiin alueen kyvykkyyden ja osaamisen nosto virustautiepidemioiden varautumisessa ja pandemian aikaisen toiminnan vahvistamiseksi. Tavoitteena on toimijoiden yhteistyön tiivistäminen ja varautumisvalmiuden parantaminen virustautiepidemioihin liittyen. Tavoite on hyödyntää laajaa teknologiaosaamista (langattomuus, digitaaliset teknologiat, tekoäly, edistysellinen analytiikka, terveysteknologia) ja luotuja alueellisia ekosysteempohjaisia yhteistyömalleja. Rahoitusta kohdennetaan pk-yritysten tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen, tuotannon laajentamiseen sekä kansainvälistymiseen.

Maakunnallisessa POPsote-hankkeessa on yhtenä osiona asiakkaiden ja ammattilaisten digipalvelujen kehittäminen. Tavoitteena on uudistaa maakunnan laajuisia toimintaprosesseja ja toimintamalleja, yhtenäistää niitä tukevaa valmistelua ja jalkauttaa muutoksia digitaalisten välineiden avulla. Kehittämistoimenpiteenä on mm. maakunnallisen virtuaalisen SoTe-keskuksen suunnittelu, joka kokoaa yhteen digitaaliset välineet ja toimintatavat.

Toimenpiteet 2021–2022

- Digitaalisten teknologioiden hyödyntäminen ja läpimurtoteknologioiden käyttöönoton tuki
- Virtuaalisten etäpalvelukonseptien (virtuaalipalvelutuotanto) kehittäminen ja käyttöönotto. Valmistellaan alueelle tiekartta ja palvelualusta, jolla virtuaalipalvelukehitystä tukevat toimet saadaan koottua kokonaisuudeksi
- Kehitetään terveyden etäseurantasovellusten maakuntatasoinen käyttöönotto- ja toimeenpanosuunnitelma ja luodaan toimintamalli, jolla tehdään suosituksia vaikuttavista terveys- ja hyvinvointisovelluksista
- Digitaalisuutta ja datakyvykkyyttä tukevat toimet, mm. täydennyskoulutukset
- Modernin tietojohdamisen ja datakyvykkyyden nostaminen pandemiauhkien aikana
- Datastrategian ja digitaalisen datan hyödyntämisen toimintamallin luominen nopeuttamaan datapohjaista innovointia ja palvelukehitystä erityisesti virustartuntaketjujen tunnistamiseksi. Toimintasuunnitelma palvelee pandemiauhkaa laajemmin.
- Tilannekuvan luomisen ja jakamisen mahdollistavien älykkäiden ja suojattujen alustojen kehittäminen
- Testaus ja pilotointi poikkeusoloissa
- Virtuaalisten testaus- ja pilotoitinkonseptien ja simulointien kehittäminen osaksi yhteiskehitysalustoja (OuluHealthLabs)
- Terveysteknologiayritysten muuntumiskyvykkyyden ja liiketoimintakehityksen analysointi virusepidemian aikaisista toimista tulevaisuuden pandemiauhkien varautumista varten
- Diagnostiikan ja ennakoivan analytiikan kehittäminen
- HealthTech -työvoimakoulutuksien käynnistäminen

Toimeenpano: Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, Oulun yliopisto, Oulun innovaatioallianssin OuluHealth-ekosysteemi, kunnat, yritykset, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

Talouden vihreä siirtymä elpymisen tukena

Taloutta elvyttäviä toimia suunnataan hankkeisiin ja investointeihin, jotka tukevat vihreää siirtymää, hiilineutraalin ja ekologisesti kestävästä yhteiskunnan rakentamista ja kestävästä kilpailukykyä. Vihreän siirtymän synnyttämät innovaatiot vauhdittavat uutta kasvua: yhtä aikaa voidaan lisätä alueelle uusia työpaikkoja, kohentaa taloutta ja vientiä, sekä samalla lisätä vetovoimaa sekä edistää luonnon monimuotoisuutta ja ympäristön tilaa.

Kestävä kasvu edellyttää kiertotalouden lisäämistä sekä tuotannon ja kulutuksen suuntaamista ympäristölle ja ilmastolle vähiten haitallisiin tuotteisiin. Pohjois-Pohjanmaalla on hyvät lähtökohdat kestävästä kasvun lähteeksi mm. cleantech-alalla sekä kierto- ja biotaloudessa. Lyhyen aikavälin kysyntää uusille ratkaisuille vauhditetaan tukemalla uusien teknologioiden ja liiketoimintamallien kehittämistä ja kaupallistamista. Pidemmällä aikavälillä panostetaan vahvasti uutta luovaan vähähiiliseen talouteen sekä bio- ja kiertotaloutta tukevaan TKI- ja yritystoimintaan. Tutkimuslaitoksilla ja korkeakouluilla on merkittävä rooli uuden tiedon tuottajina. Yhteiskehittämisellä voidaan vauhdittaa vihreää elpymistä ja elinkeinoelämää.

Biotalousnousun turvaaminen edellyttää Pohjois-Pohjanmaalla mittavaa kehitystyötä turvemaiden metsätalouden kestävyysparantamiseksi mm. hiilensidontaan ja vesistövaikutuksiin liittyen. Pohjois-Pohjanmaalla metsätalous, puun jalostusarvon lisääminen ja puurakentaminen ovat tärkeässä roolissa biotalouden edistämisessä.

Vihreän kasvun ja digitalisaation yhdistäminen luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Elinvoiman vahvistamiseksi vihreän elvytyksen infrastruktuurihankkeiden valinnassa priorisoidaan hankkeita ja kokonaisuuksia, jotka tukevat toiminnan ja talouden kestävyttä.

Pk-yritysten innovaatiotoimintaa vahvistetaan tukemalla energia- ja materiaaliivisaisten tuotteiden, palvelujen ja tuotantomenetelmien kehittämistä, uuden teknologian käyttöönottoa sekä teollisuuden vähäpäästöisiä investointeja.

Pohjois-Pohjanmaalla on vireillä useita eri vaiheissa olevia, maakuntakaavan merkittäviä teollisia biojalostamohankkeita. Hankkeissa painottuvat puuraaka-aineen ja sivuvirtojen hyödyntäminen uusiutuvan energian tuotannossa. Talouden vihreän elvytyksen kannalta ao. hankkeiden toteutusta on vauhditettava.

Pohjois-Suomessa on vireillä noin 70 % Suomen suurteollisuuden uudisprojektien ympäristölupahakemuksista. Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon vireille tulleita ympäristölupahakemuksia ovat leimanneet jo useana vuonna suurhankkeet. Vuodenvaihteessa 2020-2021 ympäristöluvat saatiin Metsä Fibre Oy:n Kemian biotuotetehtaalle ja Terrafame Oy:n akkukemikaalitehtaalle Sotkamoon. Suurin osa vielä luvituksessa olevista investoinneista on bio- ja kiertotaloushankkeita. Ao. suurteollisuuden investointiprojektit Pohjois-Suomessa ovat koko Suomen talouden elvytyksen kannalta merkittäviä. Hankkeisiin sisältyvät investointikustannukset on arvioitu yli 7 miljardiksi euroksi ja työllisyysvaikutukset merkittäviksi ja laaja-alaisiksi. Talouden elvytyksen kannalta ao. teollisten hankkeiden toteutumisesta tulee vauhdittaa ja esim. varmistaa investointirahoitukseen tarvittavan kokonaisrahoituksen saatavuus. SSAB:n tavoite siirtyä vähäpäästöisen teräksen tuotantoon pitkällä aikajänteellä koskettaa Raahessa sijaitsevaa tehdasta, vaikutukset koko Suomen kasvihuonekaasupäästöihin olisivat merkittävät.

Toimenpiteet 2021–2022

Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartan toimeenpano

Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartta hyväksyttiin maakuntahallituksessa helmikuussa 2021. Maakunnan ilmastotavoitteet kohti hiilineutraalia Pohjois-Pohjanmaata määritettiin laajassa yhteistyössä uusimpaan tietoon pohjautuen. Tavoitteiden asettelussa on huomioitu maakunnan erityispiirteet ilmastotoimien vaikuttavuuden saavuttamiseksi. Tiekartan päälinjauksena on, että ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen koskee kaikkia sektoreita ja että ilmastotoimien kytkentä elinkeinoihin ja uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin on keskeistä. Kärkiteemoja on seitsemän ja ne ovat vahvasti kytköksissä toisiinsa. Sopeutuminen on huomioitu osana kärkiteemoja. Tiekartta ladattavissa <https://www.pohjois-pohjanmaa.fi/pohjois-pohjanmaan-liitto/julkaisut/>.

Ilmastotiekartan toimeenpanossa v. 2021-2022 hyödynnetään EU:n alue- ja rakennepolitiikan varoja, joissa ilmastotoimiin kohdennetaan merkittävästi resursseja. EU:n alue- ja rakennepolitiikan (mm. REACT EU) rahoitukseen soveltuvat **erityisesti teemat 1, 2 ja 7** huomioiden niiden toteutuksen kytkäytyminen tiekartan muihin kärkiteemoihin. Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartan toimet:

1. Älykäs bio- ja kiertotalous toimii ilmastotyön perustana

1. Biokaasun tuotantoa ja käyttöä edistetään ravinnekierto ja ympäristövaikutukset huomioiden
2. Luonnonvarat - kestävään käyttöön pohjautuvien tuotteiden ja liiketoiminnan kehittäminen
3. Puurakentamista edistetään – osana ilmastoviisasta rakentamista
4. Maa-, kivi- ja uusiomateriaalien käyttöä koordinoidaan ja niitä hyödynnetään kiertotalouden mukaisesti
5. ICT-osaamisen hyödyntäminen
6. Jätteet ja sivuvirrat kierrätetään ja hyödynnetään

2. Energiantuotanto ja käyttö on kestävä, tehokasta ja vähäpäästöistä

1. Fossiilista energiaa korvaavaa uusiutuvan energian tuotantoa edistetään maakunnan vahvuuksiin pohjautuen
2. Vähäpäästöisen, tehokkaan ja joustavan energijärjestelmän kehittäminen

3. Energiakäytön tehokkuutta ja vähäpäästöisyyttä tuetaan

3. Liikenne on vähäpäästöistä

1. Vähäpäästöiset liikennevälineet
2. Uusiutuvat polttoaineet
3. Kestävä liikkuminen
4. Tehokkaat tavarakuljetukset
5. Liikkumistarpeen vähentäminen sektorirajat ylittävällä yhteistyöllä

4. Maatalous kehittyy hiilensitojana

1. Uusien kasvien viljely uusiin ruokavalioihin, uudet proteiinin lähteet
2. Maatalouden resurssitehokkuuden edistäminen
3. Maaperän hiilinielun vahvistaminen ja hiiliviljely
4. Biojakeiden ja sivuvirtojen kestävä hyödyntäminen
5. Turvemaiden viljelytoimien kehittäminen ympäristöystävällisemmäksi

5. Maankäyttö on ilmastoviisasta ja kiertotaloutta edistävää

1. Uusiutuvan energian tuotannon aluevaraukset hiilinielut säilyttäen
2. Maankäytölliset edellytykset vähähiiliselle liikkumiselle
3. Ilmastotavoitteet ja luonnon monimuotoisuus jäsenkuntien maapolitiikan keskiöön
4. Ilmastoviisat ja vähähiilinen rakentaminen - oikea materiaali oikeaan paikkaan
5. Eri toimialat ylittävien mahdollisuuksien ja symbioosien tunnistaminen ja kiertotalous
6. Minimoidaan metsätalousmaan väheneminen liikenteen, rakentamisen ja energiantuotannon ratkaisuja toteutettaessa

6. Metsät ja suot toimivat tehokkaina hiilinieluinä; Turve hyödynnetään kestävästi

1. Metsänhoito ilmastomuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa sekä pitkäikäiset puutuotteet
2. Metsien hiilinielun kasvattaminen - uudet teknologiat
3. Soiden ennallistaminen ja soiden nieluvaikutusten lisääminen - tarve- ja vaikutusarviointiin pohjautuen
4. Turpeen vaihtoehtoiset ja uudet käyttömuodot ja aktiivinen vaikuttaminen
5. Turvetuotantoalueiden tuleva käyttö

7. Yhteistyö ja sektorirajat ylittävät toimintamallit luovat elinvoimaa ja liiketoimintamahdollisuuksia

1. Toimialarajat ylittävää yhteistyötä edistetään aktiivisesti
2. Hyödynnetään aktiivisesti uusia rahoituslähteitä
3. Tuetaan ruokaketjun vähähiilisyyttä
4. Maakunta ilmastotyön kehitysalustana ja edistäjänä
5. Edistetään bio- ja kiertotalouden sekä ilmastoasioiden opetusta ja koulutusta, lisätään tiedotusta ja viestintää
6. Julkisia hankintaprosesseja uudistetaan

Toimeenpano: yritykset, kunnat, elinkeinojen kehittäjäorganisaatiot, yhdistykset, tutkimus- ja koulutusorganisaatiot, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan liitto

Työmarkkinoiden toimivuus ja työllisyyden parantaminen

Tavoitteena on lisätä toimenpiteitä, jotka parantavat työmarkkinoiden toimivuutta, työllisyyden parantumista sekä osaamisen lisääntymistä Pohjois-Pohjanmaan työllisyysasteen nostamiseksi ja kohtaanto-ongelman helpottamiseksi. Jatkuva oppiminen ja sen alueellinen koordinointi korostuvat.

Korona-tilanteen seurauksena Pohjois-Pohjanmaan työttömyystilanne heikkeni ja lomautukset lisääntyivät merkittävästi maaliskuusta 2020 alkaen. Työttömyysaste vuoden 2020 lopussa oli 13,6 %. TE-toimiston asiakkaaksi tuli uutena asiakasryhmänä merkittävä määrä myös yrittäjiä. Koulutusta ja valmennuspalveluita on lisätty ja TE-toimistossa asiakaspalvelupanostusta on keskitetty uusien alkaneiden asiakkuuksien hoitamiseen.

Alkuvuonna Pohjois-Pohjanmaalla lomautettuja henkilöitä oli noin 3400-3500 viikkoseurantatilastojen mukaan. Toistaiseksi korkein lomautettujen määrä oli viikolla 18, jolloin lukumäärä oli 10700. Työttömien määrä oli edelleen helmikuun alussa korkealla eli noin 20500 henkilöä ilman lomautettuja. Joulukuun 2020 lopussa työttömiä oli noin 25450. Kaikkiaan TE-toimistossa on ollut työnhakija-asiakkaita helmikuun alussa 49900 henkilöä, kun korkeimmillaan luku on poikkeustilanteen aikana ollut noin 55900 viikolla 18. Nuoria alle 30 v. oli työttömänä noin 6000 ja lomautettuna noin 700. Pahimmillaan lomautettujen nuorten määrä oli viikolla 17 kaikkiaan noin 2600 nuorta.

Työllisyyden hoidon osalta merkittävä uudistus ovat työllisyyden hoidon kuntakokeilut. Niillä tavoitellaan mm. valtion ja kokeilukuntien parempaa yhteistyötä ja koordinaatiota työllisyyden hoidossa. Kokeilujen kohderyhmänä ovat työttömät tai työvoimapolitiittisten toimenpiteiden piirissä olevat alle 30-vuotiaat, vieraskieliset ja maahanmuuttajat sekä ne työttömät, jotka eivät ole ansiosidonnaisen työttömyysturvan piirissä. Nämä asiakkaat siirtyvät TE-toimistosta maaliskuun alusta 2021 kuntien asiakkaaksi ja vastuulle. Pohjois-Pohjanmaalla on toteutumassa Oulun kaupunkiseudun kokeilu (Oulu, Kempele, Hailuoto, Ii, Liminka, Lumijoki, Muhos, Tyrnävä) sekä Raahen seudun kokeilu (Raahen, Pyhäjoki, Siikajoki) sekä Ylivieskan seudun kokeilu (Alavieska, Oulainen, Kalajoki, Merijärvi, Ylivieska). Helmikuun 2021 tilanteen mukaisesti kolmeen kuntakokeiluun olisi siirtymässä noin 18300 asiakasta eli noin 37 % kaikista TE-toimiston asiakkaista. Määrä on merkittävä.

Työllisyyden hoidossa TE-hallinnon ja työllisyyden kuntakokeilujen voimavaroja ja toimenpiteitä keskitetään koronasta kärsineille toimialoille, yrityksille ja henkilöasiakkaille. ELY-keskukselle myönnetty työllisyyden hoidon kansalliset määrärahat ovat samalla tasolla kuin vuoden 2020 alkutilanteessa. Erityispainotus on maakunnan nuorten toimenpiteissä, palvelualoilta lomautuksen jälkeen työttömiksi jäävissä asiakkaissa, yrittäjissä, jotka tarvitsevat TE-palveluiden ja hankkeiden erityistukea sekä ulkomaalaistaustaisissa henkilöissä. Yhtenä huomioitavana ryhmänä ovat osatyökykyiset henkilöt, joihin kohdistetaan erilaisia työllisyystoimenpiteitä. Myös ESR-rahoituksella voidaan kehittää ja kokeilla uudenlaisia ratkaisuja työllisyyden ja työmarkkinoiden toimivuuden, osallisuuden ja työhyvinvoinnin parantamiseen.

Hallituksen syyskuun 2020 budjettiriihessä nostettiin työllisyystoimina ns. pohjoismainen työvoimapaalveluiden malli, jonka keskeisenä toimenä on TE-toimistojen asiakkaiden alkuvaiheessa tapahtuvan työnhaun tukeminen ja palveluihin ohjaaminen kohtaamisia lisäämällä. Kehysriihen toimina tullaan myös uudistamaan palkkatukea, nostamaan yli 55-vuotiaiden työllisyysastetta sekä lisäämään osatyökykyisten työllisyyttä työkykyohjelmalla. Valmistelussa on myös rekrytointitukikokeilut. Työvoimapaalveluita uudistetaan siirtämällä työvoimapaalveluita paikallis- ja aluetasolle. Työllisyyden kuntakokeilut ovat esimerkki tästä uudistuksesta. Ohjaamoja vakiinnutetaan ja nuorten yrittäjyyttä kehitetään. Nämä toimenpiteet ovat valmistelussa ja tulevat käytäntöön osittain vuoden 2022 alusta alkaen.

Toimenpiteet 2021–2022

- Toimijat jatkavat vuonna 2020 käynnistettyjen erityistoimien toimeenpanoa (mm. yrityslähtöiset koulutukset, nuorten koulutus- ja valmennuspalvelut, oppisopimuspilotti ja työkykyohjelma). Työllisyyttä parantavia hankkeita jatketaan ja uusia aloitetaan kansallisilla ja EU-määrärahoilla.
- Kehitetään alueellisia työllisyyden kumppanuussopimuksia (mm. Oulun seutu, Koillismaa)
- Alueen toimijat ylläpitävät Pohjois-Pohjanmaan yhteistä tilannekuvaa koronatilanteen vaikutuksista alueen yrityksiin, toimialoihin, ammatteihin ja elinkeinoelämään. Tilannekuvan pohjalta suunnitellaan yhteistyönä räätälöityjä toimia työmarkkinoiden ja työllisyyden elvyttämiseksi. Osana tilannekuvaa selvitetään myös lähivuosien osaamistarpeet kohtaanto-ongelmien minimoimiseksi. (vrt. koulutuksen ja osaamisen toimenpiteet ml. ennakointi)
- Panostetaan Ohjaamojen toiminnan vakiinnuttamiseen. Harvaan asuttujen alueiden osalta hyödynnetään digitaalisia tai pop-up- tyyppisiä palveluja
- Koulutusorganisaatioiden työelämäyhteistyön kehittäminen työnantajien kanssa erityisesti vastavalmistuneiden työllistymisen edistämiseksi. Osana osaamisen ekosysteemiä hyödynnetään eri koulutusorganisaatioiden koulutustarjontaa ja syvennetään yhteistyötä eri toimijoiden kesken.
- Yrityspalveluissa panostetaan proaktiiviseen toimintatapaan, ja kartoitetaan yritysten työvoima- ja palvelutarpeita. Lisätään työvoimatarpeiden osaamiskartoituksiin liittyvää yhteistyötä ja koordinaatiota yrityspalveluita tarjoavien kesken. Lisätään työllistämistä edistävien palvelujen

markkinointia uusien keinoin ja modernein viestintävälinein yhdessä elinkeinotoimijoiden kanssa: TE-palvelut, koulutuspalvelut, yrityspalvelut

- Yritysten HR-osaamisen, omistajavaihdosten ja taloudellisen seurannan kehittäminen työllistämisen tukena.

Toimeenpano: Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto, kunnat, työllisyyden kuntakokeilualueet, yrittäjät, yrittäjäjärjestöt, seudulliset kehitysyritykset, koulutusorganisaatiot, Pohjois-Pohjanmaan liitto

Koulutuksen ja osaamisen kehittäminen

Korona-tilanteen seurauksena työvoiman kohtaanto- ja osaamistarvetilanne on muuttunut tai muuttumassa merkittävästi esimerkiksi matkailussa ja sosiaali- ja terveysalalla. Toisaalta työvoiman saatavuuden ennakoitua vaikeutuvan tulevaisuudessa erityisesti väestöltään supistuvilla ja ikääntyvillä alueilla. Varsinkin isompiin tehdasinvestointeihin liittyviin kasvupyrähdyksiin on vaikeuksia reagoida työvoiman saatavuuden suhteen. Työvoiman saatavuus rajoittaa alueen kehitystä. Tarvitaan Pohjois-Pohjanmaan yhteistä tilannekuvaa työvoimatarpeista sekä koronan vaikutuksista alueen yrityksiin, toimialoihin, ammatteihin ja elinkeinoelämään, jotta voidaan suunnitella yhteistyönä toimenpidekokonaisuuksia työmarkkinoiden elpymiseksi, osaamistarpeiden selvittämiseksi ja niihin nykyistä paremmin vastaamiseksi. Työllisyyden ja osaamisen yhteensovitus vaatii uudenlaisia toimintamalleja ja verkostoja, jotta työelämän osaamistarpeet ja työvoiman osaaminen kohtaavat.

Pohjois-Pohjanmaalla toimivat korkeakoulut ovat saaneet lisäpaikkoja syksyn aloituspaikkoihin koronan seurauksena. Tämän lisäksi OKM:n lisärahoituksella on käynnistynyt työllisyyden kuntakokeiluita tukevia ja jatkuvan oppimisen hankkeita. Lisää OKM-rahoitteisia hankkeita alkanee myös Pohjois-Pohjanmaalla alkuvuonna 2021. Koronatilanteen myötä lisätyt ammattikorkeakoulun ja yliopiston maksuttomat avoimen korkeakoulun opinnot todennäköisesti lisäävät innokkuutta opiskeluun myös työttömyysetuudella opiskeleville.

Jatkuvan oppimisen koordinaatiota ollaan kehittämässä valtakunnallisesti ja alueellisesti. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelujärjestelmä käynnistyy syksyllä 2021 ja myös alueelliset toimintamallit täsmentyvät. Tavoitteena on koordinoita paremmin koulutustarjontaa, rahoitusmalleja ja opintojen aikaista toimeentuloa. Jatkuvan oppimisen koordinaatiota tehdään mm. Pohjois-Pohjanmaan liiton vetämässä koulutuksen ja tutkimuksen yhteistyöryhmässä, Oulun seudulla toimivan OSAO:n vetämässä jatkuvan oppimisen työryhmässä ja Oulun innovaatioallianssin osaamiskosysteemin kehittämistoimissa. Elinikäisen oppimisen ELO-työryhmää vetää ELY-keskus. Maakunnallista koordinaatiota ja osaamistarve-ennakointia on syytä kehittää koko maakunnan alueella nykyistä paremmaksi kaikilla koulutustasoilla. Pohjois-Pohjanmaalle ollaan kokoamassa jatkuvan oppimisen verkostoa ELY-keskuksen koordinoimana. Jatkuvan oppimisen tarjonnan uudistamisessa tarvitaan niin ikään työnjakoa yksittäisten oppilaitosten, alueiden kuin valtakunnallistenkin toimijoiden kesken. Työllisyyden ja osaamisen kehittämisen yhteensovitusta voidaan tätäkin kautta parantaa.

Työvoimakoulutuksessa oli vuoden 2020 lopussa noin 1400 opiskelijaa. Määrä on 200 enemmän kuin vuosi aiemmin. Omaehtoisesti työttömyysetuudella opiskeli 2100 opiskelijaa. Työvoimakoulutuksessa on siirrytty pääsääntöisesti etäopetukseen koronatilanteesta johtuen. Työssäoppimispaikkoja on joissakin koulutuksissa ollut haasteellista järjestää opiskelijoille poikkeusaikana. Yritysten yhteishankintakoulutusesityksien määrä 2020 oli noin neljänneksen edellisvuotta pienempi, mutta vuoden 2021 alussa esityksiä on alkanut tulla entiseen tapaan.

Vapaan sivistystyön aktivointia koronan jälkeisessä osaamisen kehittämisessä on syytä lisätä erityisesti niille maakunnan asukkaille, jotka eivät voi tai pääse osallistumaan muuhun koulutukseen.

Ihmisten digitaalista osaamista kehitetään eri keinoin, koska kyvyt hyödyntää digitaalisia palveluita ja omia digitaalisia taitojaan parantavat mahdollisuuksia päästä työmarkkinoille. Myös työssä ja opinnoissa menestyminen edellyttää aikaisempaa enemmän digitaalisia taitoja.

Koronan aiheuttamat kehittämistarpeet koulutuksen järjestämiseen

Digitalisaatio on vauhdittanut merkittävästi koulutuksen toteuttamisessa ja oppimisessa kriisin aikana. Kaikilla koulutusasteilla painitaan parhaillaan erilaisten uusien toimintatapojen kanssa etä-, hybridi- ja lähioppimisen saamiseksi tasapainoon. Koronan mukanaan tuoma haasteellisuus on tässä suhteessa vasta alku oppimisen ja oppimisympäristöjen muutokselle. Muutos koskettaa kaikkia oppilaitoksia ja kaikkia oppimiseen osallistuvia iästä ja roolista riippumatta. Kansainvälistyminen koulutuksessa on jäänyt täysin virtuaalisuuden varaan kriisissä. Opiskelijavaihdot ovat jäissä ja tarve aitoon kansainvälistymiseen patoutuu.

Yhteisöjen hajautuminen ja oman aktiivisuuden merkitys vaikutti kuitenkin eri tavalla. Osalle opiskelijoista siirtyminen etäopetukseen oli luontevaa ja osa taas tarvitsee jatkuvaa tukea ja lähiopetusta. Nämä muutokset synnyttävät tarpeen rakentaa tulevaisuuden oppimisympäristöjä, jossa digitaalisten lisäksi huomioidaan ja kehitetään tilaratkaisuja sekä yritys-elämän yhteistyötä. Tavoitteena on uusi luokkahuone, jossa verkko- ja lähiopetus tukevat toisiaan.

Koulutuksen ja elinkeinoelämän välinen yhteistyö on kohdannut haasteita kriisin myötä, erityisesti harjoitteluun, työllistymiseen ja täydennyskoulutukseen liittyen. Ammatillisessa koulutuksessa työssäoppimisjaksojen toteuttaminen on vaikeutunut. Harjoittelulla ja erilaisilla tapahtumilla on positiivinen vaikutus työllistymiseen ja sitä kautta valmistuvien jäämiseen alueelle. Työllistymisen kynnyksen madaltaminen on haaste, jota on pyritty ratkaisemaan alueella yhteistyössä jo muutenkin, mutta nyt yhteistyölle on entistä polttavampi tarve.

Toimenpiteet 2021–2022

Ennakoinnin ja osaamisen kehittäminen

- Maakunnallisen ennakoinnin ja työvoiman kohtannon parantaminen
- Panostetaan työntekijöiden ja -hakijoiden osaamiseen työvoima-, täydennys-, muunto- ja uudelleen koulutuksella, huomioidaan erityisesti lyhytkestoisia työelämälähtöisiä koulutuksia nopeamman työllistymisen parantamiseksi
- Parannetaan henkilöiden digitaalista osaamista
- Opintokokonaisuuksien ja niiden osien saatavuutta ja tunnettuutta lisätään mm. markkinoinnilla
- Tuetaan jatkuvaa oppimista ja osaamisen kehittämistä elämän ja työuran eri vaiheissa, painotuksena on työelämälähtöinen koulutus ja sen kehittäminen
- Parannetaan koulutuksiin ohjaamista ja koulutusneuvontaa ml. omaehtoinen opiskelu työttömyysturvalla

Oppimisympäristöjen ja yritys yhteistyön kehittäminen uudessa tilanteessa

- Tulevaisuuden oppimisympäristöjen kehittäminen, huomioiden digitaalisuus ja hybridimallit
- Koulutuksen yritys yhteistyön ja kansainvälisyyden uusien toimintamallien kehittäminen, varmistaen työssäoppimisen mahdollisuudet
- Muutosturvan kehittäminen äkillisissä osaamistarvetilanteissa

Pk-yritysten osaamisen kehittäminen ESR:n tuella

- Tarjotaan koulutusta, neuvontaa, ohjausta ja vertaisoppimista, joilla edistetään yritysten ja niiden henkilöstön valmiuksia, osaamista (pl. digitaidot) ja muutoskyvykkyyttä nopeasti muuttuvan toimintaympäristön hyödyntämiseksi
- Parannetaan yritysten johdon osaamista kriisitilanteiden vastuullisessa johtamisessa
- Tarjotaan keinoja niin johtajien kuin henkilöstön, yksinyrittäjien ja itsensä työllistäjien työhyvinvointiin uudellisissa tai epävarmoissa tilanteissa
- Tuetaan valmiuksia, joilla edistetään yritysten vihreää siirtymistä ja innovointia

Toimeenpano: korkeakoulut ja oppilaitokset, kunnat, yritykset, työmarkkinajärjestöt, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto, Pohjois-Pohjanmaan liitto

Nuorten hyvinvoinnin ja sosiaalisen osallisuuden edistäminen

Ihmisten hyvinvointi on edellytys sekä talouskasvulle että yhteiskunnan vakaudelle. Korona-kriisi on vaikuttanut pohjoispohjalaisten hyvinvointiin kolmesta näkökulmasta: inhimillisestä, sosiaalisesta ja taloudellisesta. Ensimmäisessä näkökulmassa korostuvat ihmisten inhimillinen hätä ja ongelmat arjessa. Toinen näkökulma tuo esiin yksilöiden ongelmien yhteisöllisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Kolmas tarkoittaa sitä, että huono-osaisuuden vähentämiseen ja eriarvoistumisen ehkäisyyn tarvitaan rahaa ja resursseja.

Korona-kriisi vaikuttaa erityisen vakavasti maakunnan kotitalouksiin, joilla on jo valmiiksi toimeentulo-ongelmia. Työllisyyspolitiikassa käyttöön otettujen ja otettavien poikkeustoimien yhdeksi haasteeksi on muodostunut niiden oikeudenmukainen kohdentaminen riittävän tasapuolisesti eri henkilöihin ja työpaikkoihin. Poikkeustila on vaikeuttanut nuorten kiinnittymistä työelämään. Osallisuuden kokemus on matalin työttömillä, lomautetuilla ja työkyvyttömyyseläkkeellä tai kuntoutustuella olevilla.

Selvä enemmistö maakunnan lapsista ja nuorista kärsii koronatilanteen vaikutuksista. Eniten koronavirus on vaikuttanut lasten ja nuorten ystävyys-suhteisiin. Sosiaalisten suhteiden ylläpito on poikkeusoloissakin nuorille tärkeää. Lapset ja nuoret ovat kaivanneet keskusteluseuraa ja myös tukea etäopintoihin. Kaikilla perheillä ei ole ollut mahdollisuutta tukea lapsia etäkoulun käynnissä esim. laitteiden puuttumisen, vähäisen osaamisen tai kielitaidon puutteen vuoksi.

Koronakriisi on vaikuttanut merkittävästi opiskelijoihin. Opiskelijayhteisöjen hyvinvointi kriisissä on niin iso haaste, etteivät koulutusorganisaatiot voi yksin ottaa siitä vastuuta. Tarvitaan laajaa yhteistyötä terveydenhuollon, asumiseen ja sosiaalihuoltoon liittyvien toimijoiden kanssa, jotta syrjäytymistä, mielenterveysongelmia, ja uupumusta ehkäistään. Muutoinkin nuorten sotepalveluiden saatavuudessa, kuten mielenterveys- ja päihdepalveluissa, on puutteita. Oppilashuollossa ei ole varaa resurssien vähentämiseen. Erityishuomio kiinnitty nuorten osallisuuden vahvistamis- ja syrjäytymisen ehkäisytöihin.

Tutkimuksen mukaan sekä toimeentulotuki, että mielenterveysongelmat ovat yleisempiä pienituloisista perheistä tulevilla nuorilla aikuisilla. Kelan tilastojen mukaan sairauspäivärahan saajien määrä on kasvanut edelleen vuonna 2019, ja kasvu johtui nimenomaan mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöistä. Huomiota on kiinnitettävä perheiden varhaiseen tukemiseen, tätä toivovat myös nuoret itse. He toivovat varhaista tukea ja palveluita vanhemmilleen ja itselleen arjessa.

Osallisuuden kokemus lisää yhteiskunnan turvallisuutta. Alueelliseen kehittämistyöhön on tärkeää olla mahdollisuus osallistua kaikilla asianosaisilla, julkisten organisaatioiden lisäksi yksittäisillä ihmisillä, yhteisöillä, järjestöillä ja yrityksillä. Nuoret kaipaavat turvallisuutta ja jatkuvuuden tunnetta.

ESR-rahoituksella voidaan tukea osallisuutta vahvistavia palveluita erityisesti työelämävalmiuksien näkökulmasta. Hankkeissa kehitetään nuorten, ikääntyvien ja osatyökykyisten syrjäytymistä ehkäiseviä toimenpiteitä ja niihin liittyviä palveluita. Hankkeilla on mahdollista tukea myös asukaslähtöisiä toimintatapoja ja palveluita osallisuuden edistämiseksi. Myös digitaalisin keinoin on mahdollista osaltaan ehkäistä syrjäytymistä ja vahvistaa osallisuutta.

Toimenpiteet 2021–2022

- Nuorten osallisuuden kehittäminen. Paikallisesti huomio kiinnitettävä kertaluonteisten hyvinvointia ja osallisuutta lisäävien toimenpiteiden muuttamiseksi systemaattiseksi, johdonmukaisiksi ja arvioitaviksi
- Jo kehitettyjen osallisuutta vahvistavien ja jalkautuvien palvelujen käyttöönotto niin, että tukea tarvitsevat ihmiset löytyvät monitoimijaisesti
- Syrjäytymisvaarassa olevien kansalaisryhmien tukeminen syrjäytymiskiirteen ehkäisemiseksi sekä elämönhallinnan ja osallisuuden vahvistamiseksi. Syrjäytymisen tutkimuksen, ennakkoinnin, ehkäisevien toimenpiteiden ja seurannan kehittäminen

- Etsivän nuoriso- ja perhetyön kehittäminen
- Järjestöjen tuki ja kriisiauttaminen henkilöille, joille korona tai sen uhka on tuottanut elämänhallinnan ongelmia
- Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen osana kuntien ja alueiden johtamista, toimintaa ja yhteistyötä. Resurssien kohdentaminen ehkäisevään työhön ja hyvinvoinnin edistämiseen
- Matalan kynnyksen palvelut erityisesti mielenterveystyössä
- Työssä jaksamisen ja työhyvinvoinnin edistämisen keinojen mallinnus ja kokeilu

Toimeenpano: kunnat, hyvinvointikuntayhtymät, seurakunnat, oppilashuolto, alueviranomaiset, yhdistykset ja järjestöt, yritykset, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan liitto

Teema- ja toimialakohtaiset toimenpiteet

Matkailu

Pohjois-Pohjanmaan matkailu kärsi merkittävät tappiot talvisesongin 2020 loppupuolella. Matkailutuotteiden kysyntä romahti maaliskuu-kesäkuussa. Kesäkuun loppupuolella kysyntä alkoi kasvaa kesämatkailutuotteille ja Kalajoen ja Rukan matkailussa koettiin jopa kasvua viimevuoteen nähden. Koronakriisi on vahvistanut digitaalisten myynti- ja markkinointitoimenpiteiden välttämättömyyden.

Pohjois-Pohjanmaalla on meneillään ja suunnitteilla merkittäviä matkailuinvestointeja Oulussa, Kalajoella, Kuusamossa ja Pudasjärvellä. Investointeja tekevät sekä yksityiset yritykset että kunnat. Matkailuinvestointeja voidaan rahoittaa elvytyshankkeina. Keskeistä on kuitenkin edistää kansainvälisen matkailun jatkumista alueella.

Toimenpiteet 2021–2022

- Turvallisten matkailukäytävien kehittäminen matkailun mahdollistamiseksi
- Tiivistetty yhteistyö Visit Finlandin kehitysohjelmien kanssa
- Matkailuyritysten investointien ja käyttöpääoman rahoittaminen
- Matkailualueiden poikkeusolo- ja varautumissuunnitelmien tekeminen
- Alueen matkailumarkkinoinnin lisääminen ja lähimatkailun kehittäminen sekä sen kohteiden sekä retkeily- ja virkistysinfrastruktuurin parantaminen
- Matkailun kehittämishankkeet sekä korokriisin aiheuttamiin muutoksiin vastaaminen luonto- ja lähimatkailussa
- Matkailun digitaalisen ekosysteemin ja virtuaalisäilytöjen kehittäminen
- Matkailualueen ja ravitsemustoimintaa tukevan työvoimapolitiittisen koulutuksen toteuttaminen
- Saavutettavuuden kehittäminen ja palauttaminen koronakriisiä edeltävälle tasolle: lentoyhteyksien palautuminen kriisiä edeltäneelle tasolle, junayhteyksien kehittäminen sekä sujuvat matkaketjut matkailukohteisiin

Toimeenpano: yritykset, kunnan, elinkeinojen kehittämisorganisaatiot, matkailuyhdistykset, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto

Teollisuus, huoltovarmuus ja rakennemuutokset

Koronaepidemian seurauksena useat toimialat ovat kohdanneet ennakoimattomia vaikeuksia. Näiden lisäksi maakunnassa on ennakoitavia rakennemuutoksia, kuten mm. Nivala-Haapajärven seutukunnassa Pyhäsalmen kaivoksen ehtyminen ja Raahen seutukunnassa ydinvoima-suurhankkeen vaikutusten alueellinen hyödyntäminen. Uudeksi erityisiä toimenpiteitä vaativaksi rakennemuutosalaksi voidaan katsoa turvetuotantoala. Hallitusohjelman mukaisesti turpeen energiakäyttö puolitetaan vuoteen 2030 mennessä. Energiaturpeen kysynnän odotettua voimakkaampi lasku on kuitenkin johtanut huomauttavasti nopeampaan toimialan rakennemuutokseen. Turpeen kysyntä reagoi päästökauppahintojen ja tehtyjen veropäätösten seurauksena suunniteltua nopeammin ja rajummin. EU:n oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF)

tukikelpoisuuden rajausten vuoksi ja syntyvien ongelmien ratkaisujen varmistamiseksi tarvitaan myös monia kansallisia toimia vastaamaan erityisesti pk-yritysten taloudellisiin ongelmiin.

Teollisuus kärsi koronaepidemian alkaessa mm. komponenttipulasta ja toimitusten viivästyemisestä. Teollisuuteen voi tulla uusia haasteita koronaviruspandemian kehittymisestä riippuen. Teollisuuden lyhentyneet tilausjonot ovat huolestuttavia. Valmistava teollisuus pyrkii tuomaan kriittisiä alihankintatöitä takaisin Suomeen paremman valvonnan ja tuotannon turvaamisen vuoksi. Tavoitteita tuetaan sekä kehittämishankkeilla että yrityskohtaisilla kapasiteetin lisäsinvestoinneilla.

Oulussa on globaalisti merkittävää ICT-alan tuotekehitystä. ICT-klusteri oli viime vuonna voimakkaassa kasvussa ja kasvun ylläpitäminen on kriittistä koko maakunnan kasvulle ja kehittymiselle.

Pohjois-Pohjanmaalla on useita yrityksiä, jotka pystyvät liiketoimintansa kautta parantamaan Suomen huolto- ja toimintavarmuutta. Maakunnassa on esim. yrityksiä, jotka ovat aloittaneet henkilökohtaisten hengityssuojaimien valmistamisen. Lisäksi Pohjois-Pohjanmaalla on yrityksiä, joilla on osaamista ostaa ulkomailta tarvikkeita kuten henkilökohtaisia hengityssuojaimia ja välittää niitä kotimaisille toimijoille. Tämän lisäksi osa yrityksistä suunnittelee tuotannon siirtämistä kotimaahan.

Kunnat ja seutukunnat voivat varautuvat rakennemuutoksiin monipuolistamalla ja uudistamalla elinkeinorakennetta aktiivisen elinkeinopolitiikan avulla. Uuden liiketoiminnan kehittäminen tapahtuu pääasiassa paikallisella tasolla, jossa on paras tietämys alueen erityisvahvuuksista ja kehityshaasteista. Pohjois-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategia kytkeytyy tiiviisti ennakoivaan varautumiseen ja elinkeinorakenteen monipuolistamiseen. Älykkäässä erikoistumisessa korostuvat alueen omaan osaamis pohjaan kytkeytyvät tulevaisuuden kasvualat.

Toimenpiteet 2021–2022

- Tuetaan pk-yritysten tuotteiden ja palveluiden kehittämistä, tuotannon laajentamista sekä kansainvälistymistä
- Huoltovarmuuden kannalta keskeisten klustereiden selvittäminen ja huoltovarmuutta lisäävien toimenpiteet selvityksen pohjalta
- Turvallisen ja terveellisen vientitoiminnan avaamisen toimenpiteet
- Yritysinvestointien rahoittaminen ja rahoituskokonaisuuksien kokoamiseen liittyvien haasteiden ratkaiseminen esim. vakuusarvoihin ja start up-yritysten pääomapulaan liittyen
- Alueellisen varautumis/toimenpidesuunnitelman laatiminen työvoiman saatavuuden näkökulmasta, mm. Ydinvoimalan, maatilayritysten ja työvelvollisuusrekisterin osalta
- Elinkeino rakenteen monipuolistamiseen tähtäävät toimet

Toimeenpano: elinkeinojen kehittämisorganisaatiot, kunnat, Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan liitto

Palvelualan yritykset: kuljetuspalvelut, kivijalkaliikkeet ja henkilökohtaiset palvelut

Kuljetuspalvelut, kivijalkaliikkeet ja henkilökohtaisia palveluja tarjoavat yritykset kärsivät merkittävästi koronaepidemiasta. Ao. toimialojen yrityksille on myönnetty korona-avustuksia sekä tilanneanalyysien tekemiseen että kehittämistoimenpiteisiin. Lisäksi yritysten kehittämispalvelut ovat olleet erittäin kysytyjä ja niillä tuetaan mikro- ja pk-yritysten liiketoiminnan kehittämistä. Koulutukset ovat lähdössä käyntiin. Korona-avustuksia on haettu merkittävässä määrin verkkokauppojen kehittämiseen, mutta avustuksia on voitu suunnata ainoastaan niiden suunnitteluun. Laajempia kehittämishankkeita verkkokauppojen kehittämiseksi nähdään olevan merkittävää tarvetta ja rahoitusta suunnataan jatkossa ao. hankkeisiin. ESR-hankkeet ovat hyvä työkalu yritysten digitalisaation kehittämiseksi.

Kehittämishankkeilla tuetaan yrittäjien työssäjaksamista ja yritysten sopeutumista muutostilanteisiin. Mikro- ja yksinyrittäjät voivat osallistua yritysten työhyvinvointia ja toimintakykyä sekä uudistumista ja kilpailukykyä tukeviin ESR-rahoitteisiin hankkeisiin.

Toimenpiteet 2021–2022

- Liiketoiminnan mukautuminen tilanteeseen, esim. yritysten digitaalisten prosessien ja asiakastoiminnan kehittäminen ja uusien ansaintalogiikkojen kehittäminen
- Yrityskehitystoimenpiteiden vahvistaminen sekä tuotteiden ja palveluiden kehittäminen
- Mikro- ja pk-yrittäjien osaamisen kehittäminen: markkinointi, verkostojen johtaminen, sähköisen liiketoiminnan osaaminen
- Mikroyritysten sähköisen liiketoiminnan kehittäminen ja nopea kaupallistaminen (Instrumentti: yritysten kehittämispalvelut)
- Digitaalisen yritysturvallisuuden kehittäminen
- Mikro- ja yksinyrittäjien työssäjaksamisen tukeminen
- Uusien yrittämisen muotojen (mm. osa-aikayrittäminen, kevytyrittäminen) tukeminen yrittämisen kynnyksen madaltamiseksi ja yrittäjyysaktiivisuuden lisäämiseksi
- Yrittäjyyttä ja sen kehittämistä tukevat lyhytkoulutukset
- Esitetään palveluseteleiden käyttöönoton lisäämistä sote- ja hyvinvointipalveluissa ja yrityspalveluissa

Toimeenpano: yritykset, kunnat, elinkeinojen kehittäjäorganisaatiot, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto, Business Finland, Pohjois-Pohjanmaan liitto

Maaseutuyrityksiin kohdistuva elvyttämistoiminta

Koronapandemialla on sekä kielteisiä että joitakin myönteisiäkin vaikutuksia maaseutuun. Kielteisiä vaikutuksia ja voimakasta kysynnän laskua on ollut erityisesti palvelu- ja matkailutoimialan yrityksissä sekä yrityksissä, missä tuotteiden ostajina ovat olleet ruokalot, suurkeittiöt ja ravintolat. Muita kielteisiä vaikutuksia on ilmennyt muun muassa pitkistä toimitusketjuista johtuvista tuotantohäiriöistä tai tuotannon keskeytyksistä, jotka ovat aiheutuneet tarvikkeiden, laitteiden, osien ja varaosien saatavuuteen liittyvistä ongelmista. Koronapandemian vaikutukset ovat myös vähentäneet joidenkin kansainvälisillä markkinoilla toimivien maaseutuyritysten kysyntää tai vaikeuttaneet ulkomaille suuntautuvia toimituksia.

Työvoiman ja työllisyyden osalta ongelmia on ollut erityisesti osaavan kausityövoiman saatavuudessa puutarhailoilla, taimitarhoilla ja vihannes- ja perunatiloilla sekä jossain määrin myös niillä kotieläintiloilla, joilla on ulkomaista työvoimaa.

Koronapandemia on heikentänyt turkistalouden toimintaedellytyksiä. Turkistalous on jo usean vuoden ajan ollut kannattavuusongelmissa, mikä on johtunut maailmanlaajuisesta ylituotannosta ja tuotteiden kysynnän vähenemisestä. Epidemia on kääntänyt kannattavuusodotukset ja sektorin elpymisen hyvin epävarmaksi ja turkisten kysyntä on tällä hetkellä heikkoa. Vallitsevan tilanteen takia live-turkishuutokauppoja ei ole järjestetty.

Monet palvelut ovat keskittyneet keskuksiin ja fyysisessä saatavuudessa ja saavutettavuudessa on nyt rajoituksia, mikä haittaa erityisesti maaseudun toimijoita.

Myönteisiin vaikutuksiin kuuluvat muun muassa kotimaan matkailun lisääntyminen kesästä alkaen, etätöiden lisääntyminen ja sähköisen asiointin yleistymisen. Jossain määrin myös kyläkaupat ovat voineet hyötyä etätöiden ja kotimaan matkailun lisääntymisestä. Etätöiden lisääntyminen on ollut mahdollista tyydyttävästi toimivien laajakaistayhteyksien ja vielä maaseudulla saatavilla olevien palvelujen ansiosta. Etätöihin ja sähköiseen asiointiin sisältyvä oppimis- ja kokeilemisvaikutus on myös merkittävä, jonka myötä osa muutoksesta voi jäädä pysyväksi, mikäli etätöiden mahdollistavia tekijöitä vahvistetaan.

Toimenpiteiden rahoitusohjelmalla toimii ensisijaisesti Maaseudun kehittämisohjelma.

Toimenpiteet 2021–2022

- Laajakaistayhteyksien ja etäpalvelujen kehittäminen

- Lähimatkailun, lähimatkailualueiden ja -reittien kehittäminen
- Matkailutuotteiden paketointi ja niiden myyntikanavien kehittäminen
- Fossiilitaloudesta luopuminen ja bio- ja kiertotalouteen siirtymisen nopeuttaminen
 - Energian ja polttoaineiden pientuotannon edellytysten parantaminen
 - Hajautetun energiajärjestelmän ja markkinan kehittäminen
- Vesihuollon ja puhtaan veden varmistaminen
- Jätteiden ja jätevesien käsittely
- Maatilojen lannan ja peltobiomassan biokaasutuotannon edistäminen
- Ravinteiden kierrätyksen ja sivuvirtojen hyödyntämisen edistäminen
- Lähiruuan saatavuus ja lyhyiden toimitusketjujen edistäminen
- Elintarvikeviennin edistäminen
- Peltojen tilusjärjestelyjen edistäminen ja rahoituksen lisääminen
- Työvoiman saatavuuden parantaminen maaseudun ammatteihin ja töihin
- Turvemaiden hiilensidontaan, vesitalouteen ja päästöjen vähentämiseen liittyvät tutkimus ja kehittämishankkeet maa- ja metsätaloudessa
- Vahvistetaan lähi-ilmioitä, paikallisia ratkaisuja, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä

Toimeenpano: yritykset, kunnat, elinkeinojen kehittämisorganisaatiot, matkailuyhdistykset, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto, Luke, ProAgria, Metsäkeskus, MTK, OAMK ja muut alan oppilaitoksen ja kehittäjäorganisaatiot, Leader-ryhmät

Kulttuuri- ja luovat alat sekä tapahtumien kehittäminen

Taiteen ja kulttuurin vaikutukset ovat laaja-alaisia liittyen sivistykseen, hyvinvointiin ja talouteen. Kaikistanäistä näkökulmista arvioiden on epidemialla ja sitä hillitsevillä rajoituksilla ollut runsaasti kielteisiä vaikutuksia. Toiminta on käytännössä kokonaan pysähtynyt. Mikään kulttuuri- /taiteenala ei ole täysin säästynyt vaikutuksilta. Eniten ovat kärsineet esittävät taiteet, musiikki ja tapahtumatuotanto, jotka ovat ajautuneet akuuttiin kriisiin työmahdollisuuksien kadotessa. Vaikutukset ulottuvat työntekijöiden toimeentulon ja yritysten kannattavuuden rajusta laskusta aina kansalaisten hyvinvoinnin heikkenemiseen asti. Taloudelliset menetykset ovat olleet merkittäviä, kun valmistelutyötä tehdään edelleen mutta yleisöltä saatavat tulot ovat jääneet puuttumaan. Yleisötilaisuuksien rajoitukset vaikuttavat siihen, miten tilaisuuksia on mahdollista toteuttaa ja miten taiteen ammattilaisten toiminta ja tapahtumajärjestäjien työ voi jatkua. Myös harrastustoiminnan organisointi on osin uuden edessä. Yleisön tavoittaminen uudelleen huolettaa toimijoita, myös yleisö on varovaista. Toimialan toipumista saattaa vaikeuttaa ammattilaisten kaikkoaminen alanvaihdon myötä. Tästä voi koitua erityisiä ongelmia Pohjois-Suomessa, jos alue ei ole houkutteleva eikä pysty tarjoamaan työtä alan ammattilaisille.

Kulttuuritoimijoiden toimenpide-ehdotukset tilanteen korjaamiseksi liittyvät vahvasti saavutettavuuden parantamiseen ja yleisötyöhön sekä toimintaedellytyksistä huolehtimiseen. Uusia toimintatapoja ja yhteistyötä eri toimialojen välille toivotaan. Toimintaedellytyksiin kuuluvat mm. esiintymis- ja työtilat. Saavutettavuuden parantamiseen liittyvät ehdotukset ovat viestinnän kehittämistä sekä uusien toimintatapojen mahdollistamista luomalla mahdollisuuksia digitaalisille palveluille. Tähän liittyy niin kulttuurituotantoon kuin vastaanottamiseenkin liittyviä toimenpiteitä. Lähikulttuuripalvelut parantavat saavutettavuutta ja tähän tarkoitukseen toivotaan kunnan tiloja nykyistä sujuvammin kulttuurin käyttöön. Kulttuuritoiminnan huomioiminen esim. koulutilojen peruskorjauksissa edistää tätä tavoitetta.

Kansainvälisten tutkimusten mukaan kulttuurin ja taiteen vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen ovat merkittäviä. Ala on uusi, mutta kansallista kehittämistyötä tehdään aktiivisesti. Kulttuurihyvinvoinnin tarjoamat mahdollisuudet tulevaisuudessa ovat moninaiset ja kehittämisen tarve suuri. Ala myös tarjoaa uusia toimintamahdollisuuksia luovien alojen ammattilaisille. Kulttuurihyvinvointi on vahvasti mukana Pohjois-Pohjanmaan soteuudistuksessa (POPsoite) sen hyte-osahankkeen yhtenä osa-alueena.

Kulttuurihyvinvointiin liittyvien toimintatapojen, palveluiden, hyvien käytänteiden ja eri yhdyspintojen kehittäminen, niiden nivominen osaksi tulevaisuuden sotekeskusten toimintaa sekä alan toimijoiden yhteistyön ja osaamisen vahvistaminen ovat tärkeitä toimenpiteitä.

Toimenpiteet 2021–2022

- Uudenlaisten tuote- ja palvelukonseptien sekä laadukkaiden sisältöjen kehittäminen, digitaaliset ratkaisut
- Kulttuurituotantojen ja tapahtumien digitaalisen levittämisen kehittäminen
- Alan yhteistyön tiivistäminen, yhteiskehittämisen rakenteiden muodostaminen alan sisällä ja muiden toimialojen kanssa
- Toimijoiden osaamisen vahvistaminen muun muassa digitaalisuudessa, markkinoinnissa ja viestinnässä sekä sisältöjen kehittämisessä
- Luovien alojen työvoimapolitiittisia aikuiskoulutuksia on aloitettu 2020 ja niitä jatketaan 2021
- Tapahtumien ja käyntikohteiden tuotanto- ja markkinointikonseptien sekä yritys yhteistyön kehittäminen sekä yhteismarkkinointi.
- Tapahtumien ympärivuotisuuden, turvallisuuden ja ympäristövastuullisuuden kehittäminen
- Kehitetään kulttuurihyvinvointia osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen laajaa ekosysteemiä
- Oulun kulttuuripääkaupunki 2026-ohjelman edistäminen koko maakunnan yhteisenä tavoitteena

Toimeenpano: yrittäjät, kunnat, kulttuurilaitokset, yhdistykset, oppilaitokset, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto

Saavutettavuuden kehittäminen

Koronaepidemian aikaiset etätyösuositukset keväällä 2020 näkyivät jopa 40 % laskuna teiden liikennemäärissä. Kesään mennessä teillä palattiin liikennemäärissä kuitenkin jo normaalitasolle. Negatiiviset vaikutukset lentoliikenteeseen ja ratojen henkilöliikenteen määriin ovat olleet mittavat ja tulevat olemaan pitkäkestoisia.

Tienpidossa koronaepidemia näkyi vuonna 2020 positiivisesti poikkeuksellisen suurena lisärahoituksen määränä. Tienpidon toimia voitiin lisäntyneessä määrin suunnata elinkeinoelämän toimintaedellytysten turvaamiseen ja hiilineutraaleihin kestävästi liikkumisen toimiin. Myös suunnitelmavalmiutta mm. uusien KÄPY- ja MAL-hankkeiden sekä tieverkon kuntoa parantavien päällystys- ja siltahankkeiden, että muuta korjausvelkaa vähentävien toimien käynnistämiseen voitiin parantaa. Vuosien 2021 ja 2022 rahoituskehyksien ennakoidaan olevan selvästi vuotta 2020 pienemmät. ELY:llä on suunnitelmavalmiuden puolesta mahdollista käynnistää lisärahoituksilla perusväylänpidon kansallisina tai EU-rahoitteisina hankkeina elinkeinoelämän tuotannollista toimintaa ja matkailua tukevia infrainvestointeja, pääteiden liittymien parantamisia, muita teiden ja siltojen kunnostus ja vähähiilisyttä tukevia kevyen liikenteen väylähankkeita. Myös toimialueen isojen kehittämishankkeiden suunnitteluja viedään suunnitellusti eteenpäin.

Joukkoliikenteen toimiin on saatu koronaepidemiatarpeista johtuvaa lisärahoitusta. Rahoitusta käytetään kuntien ja liikennöitsijöiden toiminnan tukemiseen akuuteissa joukkoliikenteen lipputulomenetyks- ja markkinaehtoisien liikenteen vähennystilanteissa.

Oulunseutu on solminut valtion kanssa uuden MAL-sopimuksen. MAL-sopimuksessa määritellään 12 vuoden kehityspolku sekä konkreettiset toimenpiteet vuosille 2020–2023. Sopimukseen on sisällytetty keskeisimmät, vaikuttavimmat ja kuntien keskinäistä ja/tai kuntien ja valtion yhteistyötä edellyttävät maankäyttöä, asumista ja liikennejärjestelmän kehittämistä koskevat tavoitteet ja konkreettiset

toimenpiteet. Ohjelman toteuttamiseen tarvittavaa rahoitusta saadaan vuosittain käyttöön vuodesta 2021 alkaen.

Liikennejärjestelmäsuunnitelman kärkihankkeita esitetään rahoitettavaksi kansallisina elvytyshankkeina. Liikenteen kärkihankkeet:

- Ylivieska-Oulu (-li) kaksoisraide + tavarapihat + asemanseudut
- VT 4 Oulu-Kemi 2-vaihe (li + ohituskaistat + Oulun kohta + Haarasilta)

Toimenpiteet 2021–2022

- Liikennepalveluiden kehittäminen: ELY-keskus on käynnistänyt toimialueensa joukkoliikenteen palvelutaso- ja linjastosuunnittelun. Suunnittelulla pyritään kehittämään kuntien välistä joukkoliikennettä erityisesti työssäkäynnin, toisten asteen opiskelijoiden, asioinnin ja liityntäyhteyksien näkökulmasta. ELY-keskus kilpailuttaa liikenteen suunnitelmien perusteella siten, että ensimmäiset suunnitelmien mukaiset liikennöintisopimukset käynnistyvät kesällä 2021.
- Lentoliikenteen palauttaminen korona-pandemiaa edeltävälle tasolle
- Jatketaan pitkäjänteistä työtä koko maakunnan valokuituverkkoyhteyksien kehittämiseksi
- Varaudutaan tulevaisuuden kestäväen kotimaan matkailun tarpeisiin kehittämällä sähköautojen pika- ja suurteholatausasemaverkostoa pääteiden ja matkailuteiden varsille muiden palveluiden yhteyteen sekä peruslatausmahdollisuuksia kuntakeskuksiin, matkailukeskuksiin sekä kansallispuistoihin
- Edistetään maakunnan kuntakeskusten ja taajamien kävelyn- ja pyöräilyn investointiohjelmien aktiivista toteuttamista hyödyntäen mm. Traficomien erillisrahoituksia
- Sellaisten liikennehankkeiden edistäminen, joista on valmiit tie- ja rakennesuunnitelmat (kansallisin varoin)

Toimeenpano: kunnat, Pohjois-Pohjanmaan liitto, ELY-keskus, Väylävirasto, LVM, alueelliset laajakaistayhtiöt

Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020-ohjelma ja REACT EU –rahoitus

REACT EU –rahoitus on lisärahoitusta käynnissä olevaan Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 -rakennerahasto-ohjelmaan. Kyseessä on EU:n elvytyspakettiin kuuluvaa rahoitusta, jolla tuetaan alueita koronaviruksen aiheuttamien vahinkojen korjaamisessa. Samaan aikaan varoilla luodaan pohjaa talouden vihreälle, digitaaliselle ja palautumiskykyä tukevalle elpymiselle. Rahoitusta varten Kestävää kasvua ja työtä 2014-2020 -rakennerahasto-ohjelmaan lisätään kaksi uutta toimintalinjaa sekä neljä erityistavoitetta:

TL 8 REACT-EU:n EAKR-toimenpiteet

- Erityistavoite 12.1 Pk-yritystoiminnan vahvistaminen erityisesti digitalisaation ja vihreän talouden näkökulmasta
- Erityistavoite 12.2 Tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kehittäminen erityisesti digitalisaation edistämisen ja yhteiskunnan hiilineutraalisuustavoitteen toteutumisen näkökulmasta

TL 9 REACT-EU:n ESR-toimenpiteet

- Erityistavoite 12.3 Digitaalisten taitojen parantaminen
- Erityistavoite 12.4 Yritysten ja yrittäjien nopean muutoskyvykkyyden edistäminen

REACT EU -rahoitussuunnitelma

	Pohjois-Pohjanmaan liitto	Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus		YHT
	Kehittämistuet, milj. €	Yritystuet, milj. €	Kehittämistuet, milj. €	
ET 12.1 Pk-yritystoiminnan vahvistaminen erityisesti digitalisaation ja vihreän talouden näkökulmasta				
EAKR+valtio	3,5	10,842		14,342
kunta	0,875			0,875
ET 12.2 Tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kehittäminen erityisesti digitalisaation edistämisen ja yhteiskunnan hiilineutraalisuustavoitteen toteutumisen näkökulmasta				
EAKR+valtio	3,731	2,002	0,5	6,233
kunta	0,933		0,125	1,058
ET 12.3 Digitaalisten taitojen parantaminen				
ESR+valtio			5,291	5,291
kunta			0,756	0,756
ET 12.4 ESR Yritysten ja yrittäjien nopean muutoskyvykkyyden edistäminen				
ESR+valtio			3,527	3,527
kunta			0,504	0,504
YHTEENSÄ				
EAKR+valtio	7,231	12,844	0,5	20,575
kunta(EAKR)	1,808		0,125	0,125
ESR+valtio			8,818	8,818
kunta (ESR)			1,26	1,26

Rahoittajina toimivat Pohjois-Pohjanmaan liitto ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus. Rahoituksen hakeminen avataan maaliskuussa 2021. Hankkeet voivat kestää korkeintaan 31.8.2023 saakka.

EU:n alue- ja rakennepolitiikan uuden ohjelmakauden 2021-2027 toimeenpanon odotetaan käynnistyvän syyskuussa 2021.